

в всички народи. Нѣщо повече. Въ възрѣнната на революционата буржуазия отъ врѣмето на Великата революция, нацията бѣ прѣстанала да бѣде една юридическа идея, както тя е схаща днесъ, и се прѣвърна въ едно универсално начало, което обхваща цѣлата вселена, както и всички племена. «Les nations ne sont que des individus de la société universelle ou de l'espèce humaine. Un peuple doit à un autre peuple, tout ce qu'un homme doit à un autre homme»¹⁾. Революционата буржуазия, която бѣше почувствувала своята сила, се екзалтира, и като най-многобройна и най-напрѣднала откъмъ съзнание и образователни срѣдства, идентифицира себе си съ цѣлия народъ, съ всичкитѣ народи, за свободата на които провъзгласяваше революциитѣ. Нейната наука ставаше отзивъ на това съзнание, и въ много по-кристализирана форма разнасяше собственитѣ ѳ идеи по всички посоки на земната карта. Енциклопедиститѣ въ Франция не само популяризираха откритията на науката, тѣ пропагандираха чрѣзъ своята литературна организация онѣзи начала, които вече само слѣдъ нѣколко дни революцията осжществи. Така, най-бистриятъ умъ на революционата френска буржуазия, Холбахъ, комбинираше „социалната система“ на новото общество, което трѣбва да наслѣди феодалния режимъ, и опрѣдѣляше, освѣнъ присжщитѣ качества на гражданина и нацията, но още и тѣзи на законодателя, който има да оформи чрѣзъ закони извършващето се въ живота; той, законодателя, е органъ на женералната воля, затова трѣбва да съгласува своитѣ закони съ човѣшката природа, която, неще съмнѣние, не е „парциална“, а универсална. «Tout législateur est l'organe de la volonté générale; ses lois sont justes et bonnes, quand

¹⁾ Holbach, *Système sociale ou principes naturels de la morale et de la politique*, etc. Londres, 1774. t. I. стр. 104.